

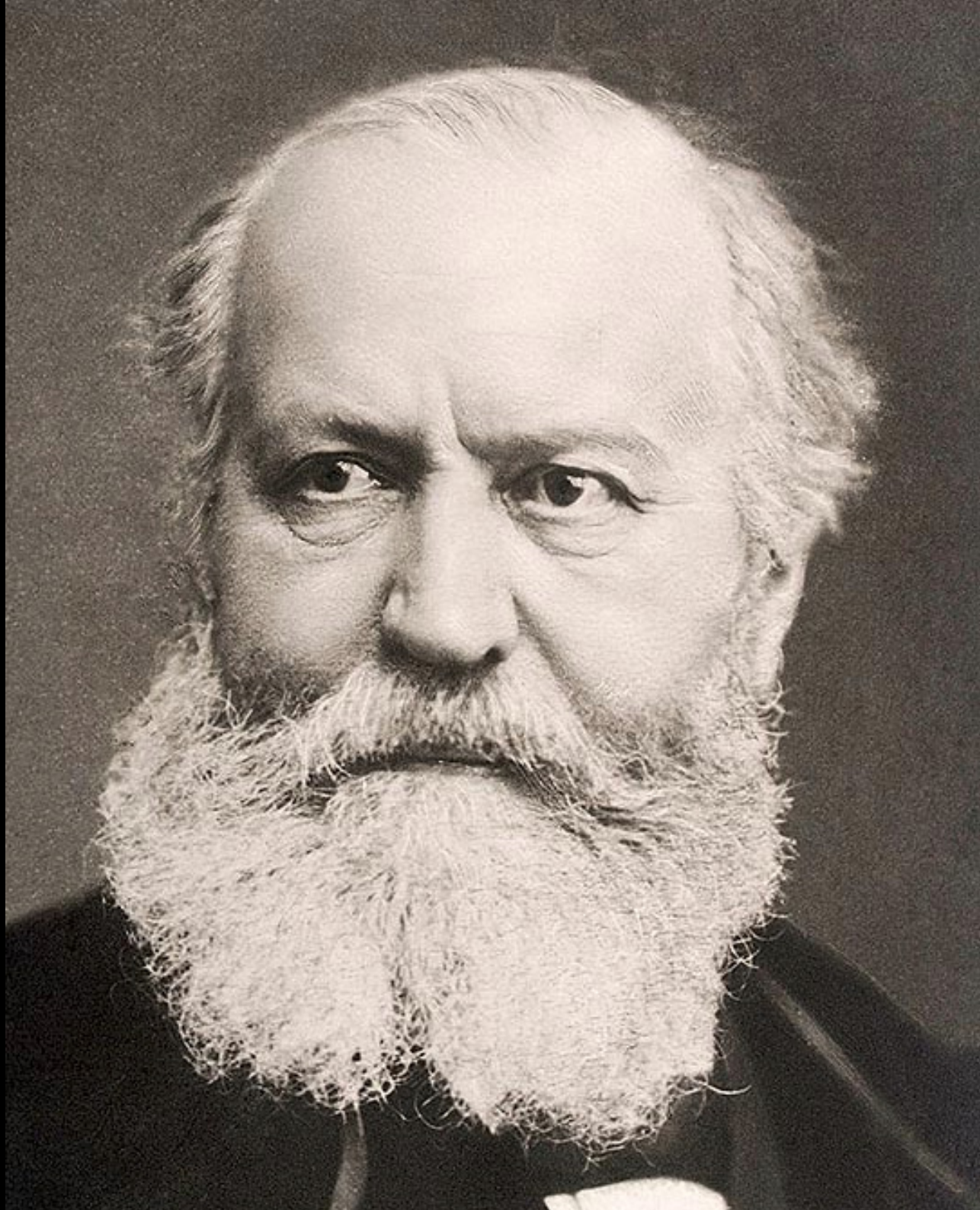
CHARLES GOUNOD

- uz dvjesto

godišnjicu

rođenja

marija barbieri

Charles-François Gounod rođen je 17. lipnja 1818. u Parizu. Potomak je umjetničke obitelji, otac mu je bio slikar, a majka pijanistica. Iznimno inteligentan i senzibilan, vrlo se ozbiljno posvetio studiju klasike i glazbe, a u slobodno je vrijeme crtao. Na Konzervatoriju u Parizu školovao se kod najpoznatijih profesora toga doba. Godine 1839., kao dvadesetjednogodišnjak, osvojio je glasovitu nagradu Prix de Rome koja je mladim darovitim glazbenicima omogućavala usavršavanje i osiguravala udoban smještaj u poznatoj Villi Medici u Rimu.

U Rimu je upoznao talijansku glazbu, a prijateljujući s Fanny Mendelssohn (1805-1847), njemačkom pijanisticom i skladateljicom, sestrom Felixa Mendelssohna, stjecao je nova znanja iz njemačke glazbe i kulture. Tu ga je prvi put duboko zainteresirao veličanstven spjev Johanna Wolfganga von Goethea „Faust“. U Villi Medici sklopio je poznanstvo s francuskim slikarom Dominiqueom Ingresom, učenikom slavnog Davida, koji je bio oduševljen njegovim crtežima. Zajedno su muzicirali. Unatoč uspjesima na obama područjima, Gounod je ostao vjeran glazbi, koja je bila bliža njegovoj hipersenzibilnoj prirodi i sklonosti misticizmu. Iz Italije je otišao u Beč i Leipzig gdje je svoje skladbe svirao Mendelssohnu. Kad se

vratio u Pariz, prihvatio je mjesto orguljaša, dvije godine slušao je predavanja iz teologije, stanovao kod karmelita i namjeravao se zarediti. Tada je upoznao Pauline Viardot-Garciju (1821.-1910.), koja nije bila samo velika i sjajna pjevačica i umjetnica nego i iznimno zanimljiva osoba. To je poznanstvo bitno utjecalo na njegovu karijeru. Godine 1848. izašao je iz samostana, a Pauline mu je pomogla da dobije narudžbu pariške velike Opére. I tako je četrdesetjednogodišnji Gounod nakon tri godine za nju skladao svoju prvu operu „Sapho“. Opera je 1851. izvedena u Parizu i Londonu, oba puta s njom u naslovnoj ulozi, ali kritika nije djelo povoljno prihvatila. No Hector Berlioz uočio je veliku Gounodovu nadarenost i nastavio ga je podupirati, što je osobito došlo do izražaja kada je Gounod 1866. izabran u Akademiju lijepih umjetnosti (Académie des Beaux Arts) umjesto Feliciana Davida (1810. -1876.). Berliozov pozitivan sud ohrabrio ga je, potpuno je napustio misao o zaređenju i posve se posvetio kazalištu.

Kao dvadesetjednogodišnjak Gounod je bio opčinjen Goetheovim „Faustom“. Ali tek kad je vidio dramu „Faust i Margareta“ Michela Carréa, počeo se baviti mišlju da sklada operu na tu temu. Godine 1865. upoznao je glasovitog libretista Julesa Barbiera i on mu je ponudio libreto za „Fausta“. Barbier je već prije taj libreto ponudio Giacomu Meyerbeeru koji ga je odlučno odbio, smatrajući ga oskvrnućem Goetheova velebnog djela. Svjestan da ne može u glazbu pretočiti svu kompleksnost djela kakvo je Goetheovo, Gounod je svoju operu skladao zadržavši se samo na emocionalnim

aspektima slavnog izvornika. Zbog toga je propustio uvjerljivije i vjerodostojnije smjestiti lik Mefista, ali je u liku Margarete postigao najviši stupanj psihološko-estetske proživljenosti. Prvi je, nakon Goethea, shvatio i izrazio intuitivni smisao toga lika u kontekstu tragedije o Faustu i upravo se u goetheovskom smislu srodio s njegovim značenjem. Goethe je, naime, prvi unio u legendu o Faustu element ženstvenosti kao najpoticajnije nadahnuće bitka smislene ljudske egzistencije. Time uloga Margarete postaje znatno važnija, a opera se u Njemačkoj i izvodi pod nazivom „Margarethe“. Gounodov „Faust“ u rasponu odlomaka koje obrađuje prema prvom dijelu Goetheove tragedije, kompaktna je cjelina, čiji ključni dijelovi imaju intenzitet doživljajnosti koji je u najmanju ruku ravan potentnosti Goetheove imaginacije.

Gounod je „Fausta“ najprije ponudio velikoj pariškoj Opéri, ali poduzetni intendant Théâtre Lyrique, Léon Carvalho pobrinuo se da praiizvedba bude u njegovu kazalištu. I tako je „Faust“, izvorno skladan u formi *opéra-comique*, što znači s govorenim dijalozima, što je bolje pristajalo izvedbi u Théâtre Lyrique, u njemu i praiizveden 19. ožujka 1859. godine. Margaretu je pjevala jedna od najslavnijih francuskih sopranistica svih vremena, supruga ravnatelja, Marie Caroline Miolan-Carvalho (1827.-1895.). U prvoj sezoni opera je doživjela čak 57 izvedaba.

Tu njezinu nekadašnju veliku popularnost neki tumače viktorijanskim moralom koji je do tada vladao. Mlada djevojka koja se prepustila ljubavi izvan braka, a pri tome još i rodila dijete,

morala je biti kažnjena, a u pokajanju i smrti iskupljena. To je u osnovi bila i Gounodova preokupacija. Jedna strana njegove osobnosti težila je za meditativnim mirom kakva samostana, a drugu je karakterizirala žeđ za slavom i užicima ovoga svijeta. Tako je stalno bio razdiran između crkve i kazališta, i to je tako lijepo uspio pretočiti u svoju operu, u sjajnoj tehnici koja joj nije oduzela spontanost i šarm. Predominantno lirski, sa svojim mekim, čulnim, lijepo oblikovanim melodijama, s nježnošću koja plijeni svježinom, „Faust“ je uzor efektinoga kazališnoga djela.

Iako je za svoje vrijeme „Faust“ bio smatran teškim djelom, vrlo je brzo stekao popularnost i počeo se prikazivati i izvan Francuske. Kad je pripremao djelo za izvedbu opere u Strasbourgu u travnju 1860. godine, Gounod je uglazbio govoreni tekst i opera je uglavnom dobila današnji oblik. Uglavnom, jer je još bilo preinaka i dodataka. U studenome 1862. godine bila je premijera „Fausta“ u milanskoj Scali u talijanskom prijevodu i Gounod je tom prigodom unio neke izmjene u djelo. Opera je veliku popularnost doživjela upravo u izvedbama na talijanskom jeziku. Godinu dana poslije izveden je u Londonu, istodobno u dva kazališta, a te iste godine izvedena je i u Americi, i to u Philadelphiji na njemačkom jeziku. Prva izvedba u New Yorku uslijedila je uskoro a Fausta je pjevao šibenčanin Francesco Mazzolen.

Prva izvedba „Fausta“ u Hrvatskoj bila je već 1864. godine u Teatru civicu u Rijeci. Prva hrvatska izvedba opere pod naslovom „Margareta“ bila je u Narodnom zemaljskom kazalištu u Zagrebu 19.

ožujka 1873. godine. Na toj je predstavi prvi put upotrijebljeno električno svjetlo.

Metropolitan je otvoren „Faustom“ 22. listopada 1883. godine, na predstavi zatvorenog tipa, za uzvanike, tj. one koji su na ovaj ili onaj način pridonijeli nastanku Meta. Te prve sezone Valentina je pjevao i naš Josip Kašman (kao Giuseppe Kaschmann). Kritike su najljepšim riječima ispratili njegov nastup, isticale njegov „zvučni baritonski glas“, „izvršno pjevanje“ i „inteligentnu glumu“.

Iste godine kad je francuska glazbena publika upoznala Gounodova „Fausta“, francuski čitatelji počeli su se oduševljavati spjevom „Mireio“ mladog provansalskog pjesnika Frederica Mistrala (1830.-1914.) napisanom na provansalskom jeziku, sastavljenim od dvanaest pjevanja u tradiciji Vergilija i Lamartinea. Mistral je dobio Akademijinu nagradu, a 1904. i Nobelovu nagradu. Gounoda je oduševila originalnost zapleta, tako različitog od uobičajenih opernih sadržaja koji su kraljevali francuskim opernim pozornicama. Zatražio je od Mistrala dopuštenje da sklada operu prema njegovu djelu. „Mireille“, u francuskom prijevodu, praižvedena je u Théâtreu Lyrique 19. ožujka 1864. godine i nakon desetak predstava skinuta s repertoara. Stvarna suvremena priča sukobila se s ukusom tadašnjih kazališnih posjetitelja. Nisu mogli prihvatiti podjelu na pet činova bez govorenih dijaloga i smrt heroine na kraju.

Gounod je 1865. dovršio operu „Romeo i Julija“. Posegnuo je za Shakespeareom i ostao mu najvjerniji od mnogih skladatelja koji su skladali umjetnička djela o nesretnim ljubavnicima iz Verone.

Praižvedba opere u Théâtreu Lyrique 27. travnja 1867. godine, u godini Svjetske izložbe, postigla je uspjeh i kod publike i kod kritike. Gounod je operu prvotno skladao u stilu *opère-comique* s govorenim dijalozima, a poslije je operu preradio u verziju bez dijaloga. Za izvedbu u velikoj Opéri djelo je, kao i "Faust", dobilo standardni oblik: pet činova i obavezni baletni *divertissement*.

Operni uspjesi učvrstili su Gounodov položaj u francuskome kulturnome životu. Godine 1866. izabran je za člana Académie des Beaux Arts, a 1877. godine odlikovan odličjem Legije časti. Te iste godine dovršio je operu „Cinq Mars“ prema povijesnom romanu Alfreda de Vignyja (1797.-1863.), „Polyeucte“ 1878. godine prema Corneilleu, koji je doživio potpun fijasko, te 1881. godine „Le tribut de Zamora“. Posljednju, „Maître Pierre“ („Majstor Petar“) nije dovršio. Pred kraj života skladao je uglavnom djela crkvene tematike, među kojima se ističu: „La rédemption“ – sveta trilogija s prologom i tri dijela, praižvedena 1882. godine na glazbenom festivalu u Birminghamu, i njezin nastavak „Mors et vita“, skladan u istoj formi i praižveden također na festivalu u Birminghamu 1885. godine.

Gounod je 1868. skladao i „Marche Pontificale“ koja je 1949. godine postala službena vatikanska himna.

Autor jedne od najpopularnijih opera uopće, virtuozni skladatelj šarmantnih melodija, veliki muzički znalac, Charles Gounod umro je 17. listopada 1893. godine u Saint-Cloudu Hauls-de-Seine.